

ANEXA Nr. 2

MINISTERUL EDUCAȚIEI⁽¹⁾

**Programa școlară pentru disciplina opțională
*Realitatea din spatele ficțiunii***

**Învățământ gimnazial,
clasa a V-a/a VI-a și clasa a VII-a/a VIII-a**

București, 2024

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina **Realitatea din spatele ficțiunii** reprezintă o ofertă de curriculum la decizia elevului din oferta școlii pentru clasele a V-a/a VI-a și a VII-a/a VIII-a, având un buget de timp de o oră/săptămână, pe durata unui an școlar. Programă este o pentru un curs opțional integrat, care cuprinde elemente specifice ariei curriculare *Limbă și comunicare, Matematică și științe ale naturii, Om și societate, Arte și Consiliere și orientare*.

Programa este centrată pe atingerea unui sistem de competențe generale și specifice adaptate particularităților de vârstă ale elevului și este structurată pe două niveluri, astfel:

- nivel I – clasele a V-a/a VI-a;
- nivel II – clasele a VII-a/a VIII-a.

În contextul învățământului actual, introducerea unei discipline opționale integrate care are ca finalitate *înțelegerea lumii în care trăim, prin cunoașterea diferitelor tipare culturale și a diverselor moduri de manifestare a interculturalității* este esențială. Programă școlară răspunde cerințelor care vizează îndeplinirea finalităților educației specificate în *Legea educației naționale*, contextualizate în *profilul de formare al absolventului de clasa a VIII-a*, construit pe baza descriptivului unui nivel intermediar de deținere a competențelor-cheie (OMENCS nr. 3590/05.04.2016).

Finalitățile studierii disciplinei propuse vizează formarea unui individ care:

- să înțeleagă realitatea în care trăiește prin raportare atât la contextul social, economic-cultural al lumii reale, cât și al lumii reflectate în ficțiune;
- să respecte diversitatea etnică, socială, geografică, istorică și culturală în toate formele de manifestare, pornind de la realitatea prezentată în ficțiune;
- să descopere valori legate de promovarea egalității și a respectării drepturilor omului, în contexte variate, reflectate în texte ficționale sau nonficționale, în vederea raportării valorilor la realitatea apropiată lui;
- să descifreze diferite coduri lingvistice, identificate în texte ficționale și nonficționale, corelând semnul lingvistic sau iconic cu referentul pe care acesta îl desemnează, în scopul demonstrării abilităților de comunicare.

Astfel, se urmărește formarea unor competențe care să asigure flexibilitate în gândire, în vederea acceptării și a înțelegerii celuilalt și a lumii în care trăiește. Prezentul curs opțional se află în continuarea demersurilor de înlăturare a rasismului și de acceptare a multiculturalismului, specifice învățământului din a doua jumătate a secolului al XX-lea, manifestat la nivel internațional.

De asemenea, această disciplină opțională are avantajul de a veni în completarea studiului altor discipline ca limba și literatura română, matematică, biologie, geografie, istorie, educație socială și consiliere și dezvoltare personală, pentru a asigura tratarea **integrată a conținuturilor și transferul de cunoștințe de la o disciplină la alta, în vederea înțelegerii unui eveniment, a unei întâmplări sau a unei personalități/persoane, a unor viziuni**.

Prin acest opțional se asigură, în același timp, indirect și atractiv, tranziția spre discipline din anii următori de studiu, vizând, totodată, formarea competenței interculturale, necesară integrării individului în societatea specifică secolului al XXI-lea. Prin lectura textelor literare/ficționale și nonficționale propuse, elevii vor cunoaște diferite tipare culturale, din diferite epoci istorice și/sau culturale, informații pe care le vor utiliza apoi în crearea propriilor texte/compuneri, în vederea dezvoltării deprinderilor de lucru intelectual și a manifestării unui spirit civic bazat pe înțelegere și acceptare, toleranță reciprocă.

Necesitatea formării competențelor propuse în cadrul acestei programe de curriculum la decizia elevului din oferta școlii este susținută prin documente de politici educaționale și de recomandări ale organizațiilor internaționale:

- *Cartea albă privind dialogul intercultural. Trăind împreună egali în demnitate*, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008);

- HG nr. 1113/2014 – privind aprobarea *Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului*, pentru perioada 2014-2020;
- *Recomandările Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*;
- OMECT nr. 1529/18.07.2007 privind *Dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național*;
- *Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023*.

Inovația acestui curriculum la decizia elevului din oferta școlii rezidă în viziunea nouă, în conformitate cu direcțiile moderne de istorie și critică literară: a abordării literaturii din **perspectivă antropologică** (fie în sensul determinismului geo-literar, fie al reduționismului auto-referențial), **prin evidențierea interculturalității, a dezvoltării personale**. Contribuția disciplinei la formarea elevului constă, în principal, în înțelegerea lumii exterioare și a celei interioare, prin conștientizarea relației de complementaritate dintre *eu* și mediul social în care trăiește, dar și dintre *eu* și alte medii sociale, valorificând atitudinea empatică în relațiile interumane, ca punct de pornire în cultivarea altruismului, a dezvoltării personale și în perceperea diversității lumii. Învățarea prin proiect, activ-participativă, de rezolvare de probleme, prin descoperire pe care o propune acest opțional constituie un aspect esențial al educației moderne. Respectând modelul comunicativ-funcțional dat de noile programe, valențele inter- și transdisciplinare ale opționalului vizează, prin lectura activă, relația dintre ficțiune și realitate, prin corelarea unor aspecte identificate în textul ficțional cu cele istorice, geografice, sociale, economice, culturale etc. prezentate în textele nonficționale.

Competențele generale ale opționalului propus permit abordarea unor strategii didactice care pun accent pe dimensiunea pragmatică a cunoașterii, pe explorarea diversității culturale și pe formarea competențelor-cheie. Învățarea activă, logică, prin descoperire pe care o propune acest opțional constituie un aspect esențial al educației moderne. Respectând modelul comunicativ-funcțional dat de noile programe, valențele inter- și transdisciplinare ale opționalului vizează, prin lectura activă, relația dintre ficțiune și realitate, prin corelarea unor aspecte identificate în textul ficțional cu cele istorice, geografice, sociale, economice, culturale etc. prezentate în textele nonficționale.

Analiza relației dintre realitate și ficțiune are în vedere:

- realitatea în care a trăit autorul și care a influențat scrierea operei (experiențe de viață, hobby-uri; surse de inspirație; context socio-cultural; grupuri etnice/culturale din care făcut parte sau cu care a interacționat; interacțiuni cu membri ai unor grupuri etnice/culturale diferite etc.);
- lumea reprezentată în paginile operei literare (identificarea perioadei/epocii în care are loc acțiunea din opera ficțională, a trăsăturilor lumii ficționale și corelarea lor cu informațiile reperate în operele nonficționale care tratează aceeași perioadă/epocă istorică; identificarea schimburilor culturale între grupurile etnice/culturale diferite, în interiorul ficțiunii și în realitate);
- influența operei ficționale în realitatea postumă (tipologii umane, rescrieri ale operei; intertextualitate, mituri, mentalități etc.).

Această analiză are ca scop utilizarea în realitatea imediată a informațiilor desprinse din opere și a competențelor dobândite, în relațiile cu membri ai aceluiași grup etnic/cultural/social sau cu membri ai unor grupuri diferite.

Dimensiunea aplicativă a acestui opțional rezidă în formarea competenței interculturale, prin *identificarea de soluții și rezolvarea de probleme, prin investigarea realității și raportarea demersului investigativ la realitate și la problemele lumii contemporane, prin acceptarea diversității*.

Prezenta programă școlară de tip opțional cuprinde:

- notă de prezentare;
- competențe generale;
- competențele specifice și exemple de activități de învățare;
- conținuturi;
- sugestii metodologice.

Competențe generale

- 1. Corelarea unor aspecte geografice, istorice, sociale, culturale identificate în texte ficționale cu aspecte identificate în texte nonficționale**
- 2. Manifestarea empatiei față de un sistem de valori care orientează atitudinile și comportamentele interculturale**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Corelarea unor aspecte geografice, istorice, sociale, culturale identificate în texte ficționale cu aspecte identificate în texte nonficționale

Clasele a V-a/a VI-a
<p>1.1. Identificarea aspectelor specifice contextului social, economic și istoric (evenimente, personalități ale unei epoci etc.) în opera ficțională</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>identificarea datelor biografice ale autorului;</i> — <i>identificarea trăsăturilor unor produse culturale specifice unei societăți, prezente în universul real și în universul ficțional;</i> — <i>extragerea informațiilor care țin de contextul social-economic (evenimente, personalități ale unei epoci etc.) în care este plasată acțiunea unei opere ficționale;</i> — <i>stabilirea unor asemănări între diferite aspecte ale contextului socio-istoric real și ficțional;</i> — <i>realizarea unor prezentări prin mijloace multimedia referitoare la contexte socio-culturale diferite;</i> — <i>construirea de ghicitori referitoare la diferite contexte sociale.</i>
<p>1.2. Explorarea modului în care se reflectă diversele aspecte ale realității în operele ficționale, în vederea înțelegerii formelor de exprimare a identității culturale</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>precizarea emoțiilor/atitudinilor/stărilor emițătorului;</i> — <i>identificarea unor valori, date, informații din texte nonficționale, continue sau multimodale;</i> — <i>realizarea unei hărți subiective a textelor de diferite tipuri, din care să reiasă contextul și care să reprezinte simbolic detalii;</i> — <i>valorificarea informațiilor extrase din texte multimodale (infografice, scheme, axe temporale) în scrieri proprii;</i> — <i>realizarea unor chestionare referitoare la contextul socio-cultural local, adresate familiei, vecinilor, apropiaților, comunității locale etc.;</i> — <i>realizarea unei pagini de ziar referitoare la diferite aspecte ale comunității locale, prin care se valorifică interculturalitatea;</i> — <i>realizarea unor cărți poștale, afișe, filme de prezentare a unor contexte socio-culturale diferite, pornind de la comunitatea locală.</i>

2. Manifestarea empatiei față de un sistem de valori care orientează atitudinile și comportamentele interculturale

Clasele a V-a/a VI-a
<p>2.1. Explicarea unor credințe, valori, atitudini specifice diferitelor tipuri de orientări culturale, din universului literar și real</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>rescrierea unor texte dintr-un alt punct de vedere decât cel din care a fost scris;</i> — <i>realizarea de scrisori virtuale adresate unor personalități, personaje din puncte de vedere diferite;</i> — <i>redactarea unor texte scurte prin care se ilustrează credințe, datini, obiceiuri familiare;</i> — <i>realizarea de microbiografii, micromemorii ale familiei, ale unor personalități din comunitatea locală, pornind de la modele literare;</i> — <i>redactarea unor texte scurte funcționale, utilizând anumite tipare date;</i> — <i>realizarea unor grafice, tabele pornind de la texte ficționale și nonficționale date;</i> — <i>exerciții de identificare a relației cauză-efect în texte date.</i>

Clasele a V-a/a VI-a

2.2. Negocierea punctelor de vedere referitoare la prejudecăți, discriminare și stereotipii culturale
--

— <i>exerciții de identificare a diverselor puncte de vedere;</i> — <i>analiza modului în care diferite personaje, personalități, persoane au reacționat în contexte de discriminare, prejudecăți;</i> — <i>prezentarea unor modele și antimodele, pornind de la comunitatea locală și la până la nivel național sau internațional;</i> — <i>exerciții de prezentare a unor puncte de vedere diferite;</i> — <i>identificarea unor strategii de negociere a unor aspecte simple din viața de zi cu zi;</i> — <i>adaptări ale unor texte, situații din epoci istorice diferite la contextul socio-cultural de azi.</i>

Conținuturi

Domeniu de conținut	Conținuturi
Aspecte culturale	Teme: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aspecte geografice și istorice în spațiul literar ▪ Fauna și flora în universul real și în cel ficțional ▪ Timp istoric – timp literar ▪ Elemente culturale în realitate și în literatură (educație, vestimentație, gastronomie, arhitectură etc.) ▪ Mijloace de transport – între real și imaginar ▪ Călătoria – de la realitate la ficțiune ▪ De la persoană la personaj ▪ Interferențe culturale în spațiul multi-etnic și multicultural; ▪ Drepturi și libertăți

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Corelarea unor aspecte geografice, istorice, sociale, culturale identificate în texte ficționale cu aspecte identificate în texte nonficționale

Clasa a VII-a/a VIII-a
<p>1.1. Explicarea relațiilor dintre contextul socio-cultural real și cel ficțional</p> <ul style="list-style-type: none"> — diferențierea aspectelor sociale de cele istorice și/sau culturale; — identificarea aspectelor culturale într-un text ficțional; — analiza relațiilor dintre diferite grupuri/indivizi prezentați în universul ficțional/nonficțional; — descrierea aspectelor interculturale identificate în universul ficțional/nonficțional; — identificarea aspectelor social-istorice ale epocii în care are loc acțiunea din textul ficțional; — analiza credibilității și a autenticității faptelor prezentate în opera ficțională; — validarea unor informații, fapte, cercetând mai multe surse; — identificarea relațiilor care se stabilesc între diferite comunități locale, etnice.
<p>1.2. Relaționarea ideilor, faptelor, aspectelor referitoare la codul de conduită, la mentalități, individuale sau colective</p> <ul style="list-style-type: none"> — identificarea elementelor unei situații simple de comunicare; — interpretarea titlurilor, a graficelor, a hărților, a tabelelor în vederea explicării unor aspecte și/sau pentru a oferi soluții de rezolvare; — analiza critică a faptelor, a informațiilor extrase; — crearea unor modele de rezolvare a unor situații de dezacord; — exerciții de identificare a unor tipare comportamentale în funcție de aspecte diferite ale contextului socio-cultural.

2. Manifestarea empatiei față de un sistem de valori care orientează atitudinile și comportamentele interculturale

Clasa a VII-a/a VIII-a
<p>2.1. Integrarea unor valori și a reprezentărilor simbolice-culturale într-un nou discurs/context</p> <ul style="list-style-type: none"> — scrierea unor texte integrând informații istorice, geografice, sociale sau economice ori culturale, specifice unei anumite epoci; — scrierea unor texte, respectând stilul autorului; — scrierea unor texte în stilul unui personaj; — redactarea unor texte complexe, în format electronic, pe o temă familiară și nefamiliară, cu integrarea unor imagini, desene; — realizarea de prezentări, filme scurte, clipuri ale unor forme de manifestare culturală, ale unor simboluri, aspecte reprezentative pentru comunitatea locală, pentru cultura națională, pentru diferite grupuri etnice
<p>2.2. Exprimarea unei opinii care se află în acord sau în dezacord cu specificul cultural la care este afiliat interlocutorul, cu respectarea punctului de vedere al celui alt</p> <ul style="list-style-type: none"> — realizarea unor organizatori grafici pentru a ilustra schimburile interculturale și migrațiile diferitelor grupuri etnice, dintr-un spațiu geografic în altul; — identificarea punctelor de vedere diverse; — integrarea unor tehnici de negociere în discursul propriu; — exprimarea unor argumente în dialoguri construite în mediul școlar sau extrașcolar; — redactarea unor texte, valorificând informațiile desprinse din textele multimodale.

Conținuturi

Domeniu de conținut	
Aspecte culturale	Teme: <ul style="list-style-type: none">• Călătoria – de la realitate la ficțiune• De la persoană la personaj• Diversitate și egalitate• Drepturi și libertăți reflectate în universul literar și real• Elemente culturale în realitate și în literatură (educație, vestimentație, gastronomie, arhitectură etc.)• Interferențe culturale în spațiul multiethnic și multicultural;• Prejudecăți culturale• Timp istoric – timp mitic – timp literar

Sugestii metodologice

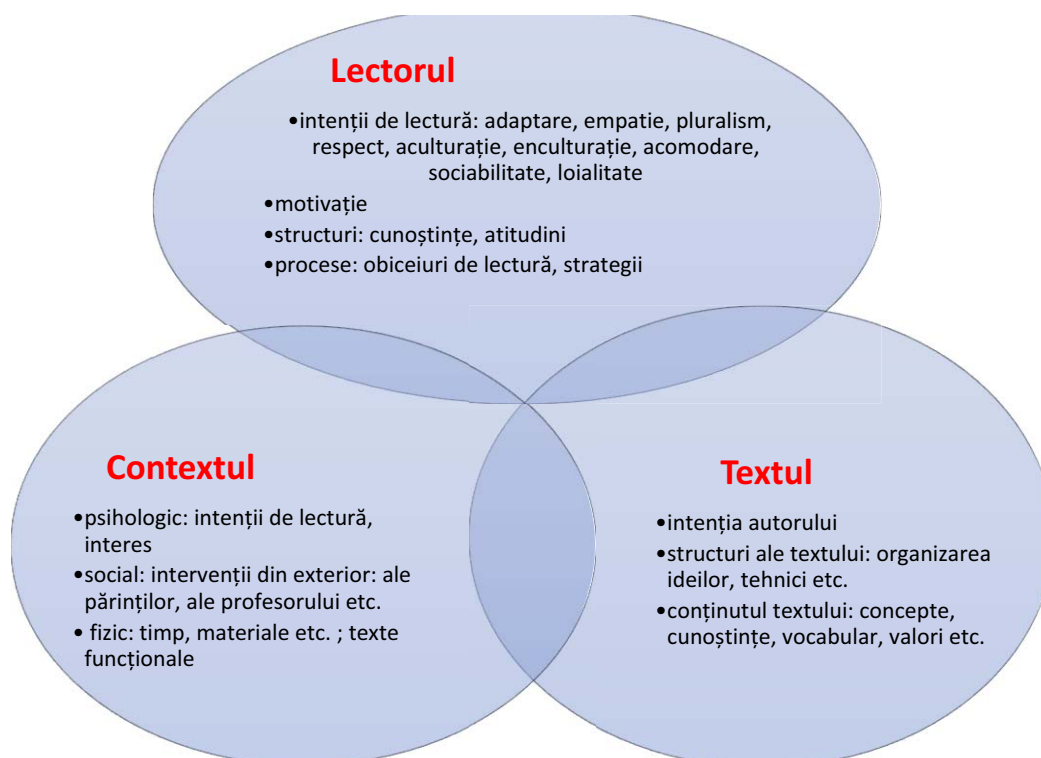
Curriculumul la decizia elevului din oferta școlii „*Realitatea din spatele ficțiunii*” își propune să dezvolte gândirea critică, competența de comunicare și de alfabetizare critică și competența interculturală. Prin textul nonliterar, elevul primește informația necesară înțelegerii unor aspecte ale lumii în care trăiește și ale lumii ficționale. Scopul acestui opțional este, așadar, de a corela informațiile din textele nonficționale cu aspecte identificate în opera ficțională, pentru a construi, pe de o parte, un sistem de cunoștințe bine fundamentat și, pe de altă parte, un sistem de referință critic, care să fundamenteze formarea competenței interculturale, prin *identificarea de soluții și rezolvarea de probleme, prin investigarea realității și raportarea demersului investigativ la realitate și la problemele lumii contemporane, prin acceptarea diversității*.

Cadrele didactice au posibilitatea de a selecta texte din patrimoniul literar universal, prin intermediul cărora se **evidențiază virtuți, exemple de comportament**, pentru ca elevii să își dezvolte abilitățile de lectură. Elevii învață, de asemenea, să coreleze informații din texte nonliterare cu cele prezentate în texte literare sau invers, pentru a le putea valorifica, apoi, în viața de zi cu zi.

Demersul didactic trebuie să se axeze pe formarea competențelor la elevi, în vederea înțelegerii lumii în care trăiesc. Familiarizarea cu diferite contexte social-istorice, atât prin textele ficționale/literare, cât și prin cele nonficționale/nonliterare, are ca finalitate dezvoltarea empatiei și formarea unui spirit civic și a unei atitudini corecte în relațiile cu ceilalți.

Opționalul vizează formarea unor competențe de lectură necesare pe tot parcursul vieții. Prin urmare, temele propuse, sugestiile de activități și bibliografia cursului au la bază texte din literatura universală și texte nonliterare, selectate în scopul descifrării contextului socio-cultural din diferite perioade istorice, din zone diverse ale lumii. Totodată, textele pe care le vor selecta cadrele didactice, în vederea particularizării demersului didactic la clasă, trebuie să permită abordarea intercurriculară, interculturală și exersarea scrierii creative.

Strategia de lectură vizată trebuie să permită trecerea de la cititor pasiv la cititor activ, capabil să interacționeze cu textul. Pornind de la studiile lui J. Irwin, la A. J. Deschenes, J. Langer, J. Giasson, până la A. Turcote, în încercarea de identificare a sensului și în formarea literației, cadrul didactic va avea în vedere trei aspecte aflate în interdependență:

Activitățile didactice trebuie să permită dezvoltarea celor cinci categorii de procese vizate de Giasson sau de Irwin în formarea competenței de lectură:

Microprocesse	Procese de integrare	Macroprocesse	Procese de elaborare	Procese metacognitive
Recunoașterea cuvintelor Lectura grupurilor de cuvinte Microselecție	Utilizarea deixisului, a anaferei, a conectorilor Inferențe care au la bază o schemă	Identificarea ideilor principale Rezumatul Identificarea structurii textelor	Predicții Reprezentări mentale Răspunsuri afective Legături între cunoștințe din diverse domenii Raționamente	Identificarea și recuperarea pierderilor în înțelegere
Ajută la înțelegerea sensului unui enunț	Ajută la efectuarea unor legături între enunțuri	Orientează înțelegerea globală a textului și înțelegerea coerenței textului	Permit lectorului să iasă din sfera textului și să realizeze inferențe neprevăzute de autor	Girează înțelegerea și permite lectorului să își ajusteze strategiile de lectură în funcție de text

Cadrul didactic va alege strategiile de lectură, astfel încât să evidențieze beneficiile lecturii și să dezvolte elevilor plăcerea de a citi. În acest sens, opționalul are în vedere dezvoltarea *emoțională* a elevului/cititorului (prin cunoașterea de sine, prin formarea competenței de înțelegere a propriilor emoții și de gestionare a acestora, a stresului), *socială* (prin dezvoltarea empatiei, a comunicării afective, a competențelor de comunicare interpersonală) și *cognitivă* (precum rezolvarea de probleme, luarea unor decizii, gândire critică sau gândire creativă).

Explicarea contextului geografic, istoric, economic etc. reprezintă un aspect obligatoriu pentru ca elevul să fie capabil să înțeleagă lumea descoperită în opera literară și să transfere cunoștințele și competențele dobândite în viața reală. Spre exemplu, explicarea contextului social-istoric în care au loc întâmplările din opera *Un colind de Crăciun* de Ch. Dickens – viața londonezilor în perioada victoriană: condiții de trai, educație, vestimentație, mentalitate, alimentație etc., îl va ajuta pe elev să își dezvolte toleranța, compasiunea față de aproapele său, să își asume responsabilitatea faptelor etc.

Sugestii

Prin lectura textelor ficționale și nonficționale, prin explorare și prin project based learning cadrul didactic urmărește investigarea (cf. Robert Hill):

- aspectelor vieții de zi cu zi: alimentație, codul comportamental în timpul mesei, al vizitelor; sărbători publice, program de lucru, obișnuințe, practici, hobby-uri, sporturi practicate, obiceiuri de lectură, mass-media etc.;
- condițiilor de trai: standarde, variații regionale, de stratificare socială și/sau etnică, religioasă; condiții de locuit etc.;
- relațiilor interpersonale: împărțirea pe clase sociale, tipuri de relații, norme de conduită, structura familiei, comunicarea între generații, relații în cadrul locului de muncă, dintre publicul larg și oficialități; relații interetnice etc.;
- valorilor, credințelor, atitudinilor în legătură cu diferiți factori: sociali, religioși, etnici, de sănătate; culturi regionale, instituții, tradiții, relația dintre tradiții și schimbare, istorie (evenimente marcante și personalități), grupuri de minorități, identitate națională, artă, umor etc.;

- comunicării nonverbale, cu accent pe comunicarea gestuală;
- convențiilor sociale, cu privire la ospitalitate, punctualitate, cadouri, coduri vestimentare, mâncare, băuturi, convenții comportamentale, durata vizitelor etc.
- ritualurilor de naștere, de nuntă, de înmormântare, la sărbători; modalități de petrecere a timpului liber etc.

Aspectele vor fi evidențiate în funcție de importanța lor în înțelegerea contextului, întrucât unele se desprind în mod firesc din opera ficțională.

Totodată, în funcție de nivelul clasei, pot fi vizate și elementele de intertextualitate, cu referire atât la conexiuni între opera aparținând aceluiași autor, cât și la opere ale altor autori, ori la texte/fragmente/secvențe preluate din melodii, filme, piese de teatru, sloganuri publicitare etc.

Sugestii de metode și activități de învățare

Activități prelectură:

- au ca scop creșterea motivației de a citi, a gradului de conștientizare a ceea ce știu deja elevii despre subiectul operei propuse spre lectură, despre epoca în care se petrece acțiunea, despre autor etc.;
- constau în:
 - realizarea de *predicții* pornind de la coperta cărții, titlu, autor, pornind de la prima propoziție din text, de la un fragment scurt relevant pentru dezvoltarea intrigii, de la cuvinte-cheie extrase de profesor și scrise pe tablă, de la texte nonliterare, de la ilustrații sugestive pentru conținutul operei, urmate de întrebări de tipul: *Ce vedeți în imagini?*, *Ce credeți că fac/spun?*, *Ce credeți că s-a întâmplat înainte?* sau urmate de întrebări adresate de elevi unii altora etc.;
 - exerciții de tip adevărat/fals;
 - brainstorming, frontal sau pe grupe, cu privire la întrebări de genul: *Ce credeți că se va întâmpla?*;
 - ordonarea unor enunțuri preluate din text, în funcție de supozițiile elevilor;
 - extragerea unui paragraf și eliminarea câtorva cuvinte-cheie, pe baza cărora elevii trebuie să își imagineze conținutul capitolului sau al cărții;
 - discutarea unui articol științific/articol de ziar/revistă pe o temă comună operei literare;
 - vizionarea unui film de prezentare a epocii, a societății, a diferitelor aspecte legate de educație, vestimentație etc.;
 - discutarea unor fotografii care anticipează aspecte științifice și sociale din textul dat etc.;
 - aplicarea unui chestionar: *Ce te-ar putea interesa în textul dat?*, *Ce îți dorești să afli în/din text?*;
 - metoda maieutică: *Ce s-ar întâmpla dacă?*, *Cum crezi că a procedat ...?*;

Activități în timpul lecturii:

- au ca scop verificarea gradului de înțelegere a textului/capitolului citit, de stimulare a lecturii;
- constau în:
 - ordonarea logică și cronologică a unor evenimente, pornind de la textul dat, în vederea formării competenței de înțelegere a textului și de stabilire a coerenței lui;
 - corectarea greșelilor – profesorul inserează greșeli în rezumatul propus, al textului de analizat, în vederea identificării acestora de către elevi;
 - organizați în grupe de 2-5 elevi, elevii scriu cuvinte-cheie în timpul prezentării, de preferat de două ori, a rezumatului/povestirii textului supus spre analiză de către profesor. Ulterior, elevii trebuie să rescrie rezumatul, pornind de la cuvintele-cheie transcrise;
 - eliminarea „cuvintelor în plus”: elevii trebuie să scoată un număr stabilit de cuvinte dintr-un rezumat propus de profesor;

- construirea rezumatului: elevii trebuie să adauge un număr de cuvinte prestabilit la un text dat, pentru a îl transforma în rezumat etc.
- identificarea greșelilor – prezentarea rezumatului capitolelor anterioare cu inserarea unor erori, pe care elevii trebuie să le identifice și să le corecteze;
- povestirea în lanț;
- exerciții de tipul adevărat/fals; alegere multiplă; de potrivire: a replicii cu personajul, a unor jumătăți de enunțuri, a acțiunii cu personajul, a vestimentației cu personajul, a unei trăsături de caracter/trăsături fizice cu personajul; de completare a unor enunțuri lacunare;
- jocuri de cuvinte: anagrame, rebusuri, puzzle-uri.

Activități postlectură:

- au ca scop favorizarea reflecțiilor asupra textului, extragerea concluziilor, emiterea judecăților de valoare, interiorizarea unor valori, tipuri de comportament, transferul cunoștințelor/al aptitudinilor în viața reală;
- constau în:
 - exprimarea opiniei, a preferinței față de un personaj, un eveniment etc., din opera citită;
 - răspunsuri la întrebări de tipul: *Ce ai fi făcut dacă erai în locul personajului?*
 - realizarea unor benzi desenate, a unor postere;
 - scrierea unui jurnal referitor la experiența de lectură, a unui jurnal al personajului etc.
 - scrierea unor scrisori către personaje; între personaje; de la personaje către elev.
 - redactarea fișei personajului, cu informații referitoare la alimentație, preferințe muzicale, vestimentare, hobby-uri;
 - crearea unor noi episoade, finaluri, titluri alternative;
 - rescrierea unor secvențe: din perspectiva unui personaj, din perspectiva unui martor neimplicat în eveniment, din perspectiva unui polițist, din perspectiva unui jurnalist (al unui ziar local, cu profil literar, școlar etc.), pentru a o face mai tristă, mai veselă, mai comică, mai misterioasă etc.
 - dramatizări;
 - *hai ku* – scrierea unui haiku referitor la personaj sau la opera întreagă. Haiku este o poezie de trei versuri, în care primul vers este alcătuit din cinci silabe, al doilea din șapte, al treilea din cinci.
 - realizarea unor filmulețe de prezentare (book-trailer) etc.

Sugestii de proiectare didactică a orei/orelor de „Realitatea din spatele ficțiunii”

I.

Textul ficțional: *O grădină secretă*, de Frances Hodgson Burnett

Texte nonficționale: articole din cărți și publicații periodice (ziare, reviste, publicații științifice etc), tabele, hărți, site-uri, scheme care vizează:

- Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei și India secolelor XVIII-XIX, relațiile dintre cele două state: dominația britanică în India, scurtă istorie a Indiei (de dinainte și după ce devine colonie a Imperiului Britanic);
- creșterea copiilor englezi de către doici indiene;
- viața copiilor proveniți din familiile bogate și din cele sărace;
- supunerea copiilor la munci fizice de la vârste fragede, educația și petrecerea timpului liber, jocuri în diferite clase sociale;
- mâncăruri tradiționale în Yorkshire;
- clima în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei;
- vestimentația copiilor, raportându-se la cele două categorii sociale, grădinile britanice etc.;

- specii de plante întâlnite în grădina secretă descrisă în operă;
- modalități de petrecere a timpului liber în perioada dată;
- grădinile britanice de la 1900 etc.

Pentru activitățile de prelectură:

- Pornind de la experiența elevilor, li se cere să precizeze un loc în care se relaxează sau două modalități de relaxare.
- Alte activități vor viza corelarea aspectelor ficționale cu cele din realitate, care se face din trei perspective:
 - ✓ a epocii în care a fost scrisă opera, din lectura unor texte care prezintă date relevante despre autor, despre epoca în care a trăit, experiențe/evenimente din viața acestuia care l-au inspirat sau l-au determinat să scrie opera. Așadar, referitor la opera analizată, textul nonficțional-suport va cuprinde date despre autoare, pe scurt – viața, opera, aspecte relevante despre biografia sa (boala fiului ei, credințe etc.) – și despre epoca în care a trăit: transportul (călătoriile ei în Europa și în America), sistemul medical etc.;
 - ✓ a epocii în care se petrece acțiunea din textul ficțional, în vederea înțelegerii contextului socio-economic, politic și cultural, prin lectura unor texte nonficționale, în funcție de nivelul clasei;
 - ✓ a influenței pe care o are opera, activitate care se poate realiza și ca una de tip postlectură – spre exemplu, ecranizări ale operei (în 1943, 1975 sau 1993), puneri în scenă (musical – 1991) sau rescrieri ale acesteia, opere care au grădina ca motiv central (*Grădina de la miezul nopții*, de Philippa Pearce sau *Grădina uitată*, de Kate Morton).

Activitățile de prelectură pot fi realizate sub forma discuțiilor libere, a exercițiilor de tip alegere multiplă, adevărat-fals, de tip completare (a unor enunțuri lacunare, a unui rebus, puzzle), vizionarea unei secvențe dintr-un film care să cuprindă intriga romanului, urmate de discuții ghidate de profesor prin întrebări, lectura unor fragmente de text, exerciții de predicție a subiectului pornind de la textul nonficțional: *Ți-ar fi plăcut să trăiești în acele vremuri?*, *Despre ce crezi că va fi vorba în operă? Cine poate fi personajul principal?* etc.

Activități în timpul lecturii – periodic, lectura textelor ample poate fi segmentată pentru a se verifica înțelegerea fragmentelor/capitolelor citite, urmate de corelarea acestora la întreg.

Activitățile postlectură vor viza, în special, aspectele legate de înțelegerea globală și de profunzime a textului, corelarea acestuia cu experiența elevului și cu aspectele din viața de zi cu zi, evidențierea aspectelor inter- și multiculturale, legate de conviețuirea mai multor etnii, aspecte lexicale, vestimentare, gastronomice, educaționale, comportamentale preluate de la indieni de către englezi și invers.

Tipuri de exerciții:

- ✓ rescrierea unui pasaj din punctul de vedere al personajului principal, Mary, sau al lui Colin;
- ✓ scrierea unei scrisori către Mary, în diferite momente: la începutul romanului, după descoperirea grădinii, la final;
- ✓ realizarea unui afiș/poster de prezentare a cărții;
- ✓ lectura unui articol de ziar (spre exemplu, Matt Wolf, „*Grădina secretă*” și cum a fost „realizată”, în „The New York Times”, 8 august 1993, disponibil la <https://www.nytimes.com/1993/08/08/movies/film-the-secret-garden-and-how-it-grew.html>), în vederea evidențierii rolului pe care îl are grădina în economia cărții și a filmului;
- ✓ jocuri de rol: cum ar regiza elevii o secvență/un episod din film; alegerea unei melodii potrivite/a unui decor etc.;
- ✓ dramatizări ale unor secvențe etc.

II.

Text ficțional: Lois Lowry, *Numără stelele. O poveste din Copenhaga*

Texte nonficționale: articole din cărți și publicații periodice (ziare, reviste, publicații științifice etc),
tabele, hărți, scheme care vizează:

- ✓ Danemarca de azi și din 1943 (sub ocupație nazistă);
- ✓ case tradiționale din Danemarca;
- ✓ relieful din Danemarca, hidrografia;
- ✓ modalități de petrecere a timpului liber în perioada dată;

a) Activitățile de prelectură:

– Corelarea aspectelor ficționale cu cele din realitate, care se face din două perspective:

- ✓ a epocii în care a fost scrisă opera, din lectura unor texte care prezintă date relevante despre autor, despre epoca în care a trăit, experiențe/evenimente din viața acestuia care l-au inspirat sau l-au determinat să scrie opera. Așadar, referitor la opera analizată, textul nonficțional-suport va cuprinde date despre autor, pe scurt
- ✓ a epocii în care se petrece acțiunea din textul ficțional, în vederea înțelegerii contextului socio-economic, politic și cultural, prin lectura unor texte nonficționale, în funcție de nivelul clasei.

Activitățile de prelectură pot fi realizate sub forma discuțiilor libere, a exercițiilor de tip alegere multiplă, adevărat-fals, de tip completare (a unor enunțuri lacunare, a unui rebus, puzzle), lectura unor fragmente de text, exerciții de predicție a subiectului pornind de la textul nonficțional: *Ți-ar fi plăcut să trăiești în acele vremuri?*, *Despre ce crezi că va fi vorba în operă? Cine poate fi personajul principal?* etc.

b) Activități în timpul lecturii – periodic, lectura textelor ample poate fi segmentată pentru a se verifica înțelegerea fragmentelor/capitolelor citite, urmate de corelarea acestora la întreg.

c) Activitățile postlectură vor viza, în special, aspectele legate de înțelegerea globală și de profunzimea a textului, corelarea acestuia cu experiența elevului și cu aspectele din viața de zi cu zi, evidențierea aspectelor inter- și multiculturale, legate de conviețuirea mai multor etnii, aspecte sociale, vestimentare, gastronomice, educaționale, comportamentale.

Formularea temei: o carte despre demnitate și despre prietenie, despre speranță și despre suferință, o carte pentru copii și pentru oameni mari, o carte *cu* copii și *cu* oameni mari, în care lumile se amestecă.

Compararea punctelor de vedere diferite asupra romanului: a elevului și a colegilor

- fiecare elev va scrie pe un bilet o valoare comună pe care o are cu personajul principal al romanului (de exemplu: prietenie, curaj, devotament, familie unită, responsabilitate etc.)
- se strâng toate biletele și se grupează în funcție de valoarea aleasă
- se grupează elevii în funcție de valorile alese: grupa curajului, grupa prieteniei, grupa familiei unite; se adaugă „solitarii” – dacă este cazul etc.
- fiecare grupă pregătește argumente pentru a arăta că valoarea lor este cea mai reprezentativă pentru mesajul textului.

Compararea punctelor de vedere diferite asupra romanului: a elevului și ceea ce reiese din receptarea critică.

- se citește următoarea apreciere despre roman, publicată de o revistă americană de critică literară a cărților ([Kirkus Reviews](#), fondată în 1933 de Virginia Kirkus): „Like Annemarie, the

reader is protected from the full implications of events -- but will be caught up in the suspense and menace of several encounters with soldiers and in Annemarie's courageous run as a courier on the night of the escape". ("[NUMBER THE STARS by Lois Lowry](#)". [Kirkus Reviews](#). March 15, 1989. Retrieved January 3, 2017.)/ „La fel ca Annemarie, cititorul este protejat de implicațiile adânci ale evenimentelor – dar va fi prins în suspansul acțiunii, în amenințarea numeroaselor întâlniri cu soldații și în curajul pe care Annemarie îl demonstrează în postura de curier în noaptea evadării.”

- se adresează clasei întrebarea: Este/ nu este cititorul protejat de implicațiile adânci ale evenimentelor?
- motivarea răspunsului se poate face în scris sau oral – prin răspunsuri individuale sau prin elaborate în echipe.

Sugestii de evaluare alternativă:

Evaluarea urmărește nivelul competențelor dobândite de elevi, deci accentul se va pune pe latura formativă a evaluării. De aceea, recomandăm introducerea unor instrumente și tehnici alternative de evaluare: portofoliul, proiectul etc. Realizarea unor proiecte de echipă, ca formă de evaluare complexă, dezvoltă spiritul de echipă și de colaborare.

Într-un demers educațional centrat pe competențe se recomandă utilizarea evaluării formative. La fiecare oră de curs, implicarea fiecărui elev (participarea activă la fiecare dezbatere, discuție, temă) va fi monitorizată și punctată de profesor.

Redăm câteva exemple de **activități** care pot sta la baza unor modalități de evaluare alternativă pentru fiecare elev:

- activități dedicate celebrării Zilei Internaționale a Cărții pentru Copii și Tineret (2 aprilie), Zilei Internaționale a Cărții și a Drepturilor de Autor (23 aprilie), Ziua Internațională a Drepturilor Copiilor (20 noiembrie) etc.;
- realizarea unei expoziții cu postere;
- conceperea unor anunțuri imprimate pe hârtie (de tip flyere) care să promoveze un anumit eveniment ș.a.

În același timp, competențele și conținuturile propuse oferă o largă deschidere spre activități complementare de tip nonformal, bază pentru activități de învățare și de evaluare continuă. Propunem câteva astfel de exemple:

- vizită la muzee (Muzeul Național al Literaturii Române, Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” – pentru tema *Flora și fauna în universul real și în cel ficțional*);
- întâlniri cu specialiști din domeniu (scriitori, critici literari, redactori ai unei publicații științifice etc.);
- discuții libere în urma vizionării de filme documentare sau artistice (ecranizări ale operelor literare) care ilustrează teme propuse de programă;
- dezbateri în urma participării la excursii tematice (vizitarea caselor memoriale aparținând unor scriitori etc.), vizitarea redacției unei edituri de carte sau publicații științifice;

În vederea verificării atingerii competențelor din prezentul CDȘ, ca metode de evaluare alternativă menite să monitorizeze progresul elevilor, pot fi luate în considerare următoarele:

- proiecte creative realizate pe parcursul unui semestru;
- realizarea unui articol științific, pornind de la fragmente din texte nonliterare/literare date;
- realizarea unei campanii de promovare a unei cărți ca produs editorial (slogan, text de prezentare, spot publicitar audio-video, banner, poster etc.);
- dramatizări ale operelor etc.

Bibliografie:

1. ***, *Exploring International and Intercultural Understanding through Global Literature*, https://longviewfdn.org/files/2214/4741/8337/Longview_Foundation_compressed.pdf;
2. ***, *OECD/PISA – Programul internațional pentru evaluarea elevilor. Raportul Centrului Național PISA. Ciclul de testare 2011-2012*, Editura Tradiție, București, 2015;
3. ***, *Teaching strategies*, NSW Department of Education, <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/student-assessment/smart-teaching-strategies/literacy/reading/>;
4. ***, [Raport România Educată: Viziune și strategii 2018-2030](https://cdn.edupedu.ro/wp-content/uploads/2018/12/Viziune-Romania-Educata.pdf), <https://cdn.edupedu.ro/wp-content/uploads/2018/12/Viziune-Romania-Educata.pdf>
5. Accattoli, Paola, *ELI Graded Readers Collections*, Editura ELI, Nascona, 2017
6. Ciolan, Lucian, *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași, 2008;
7. Demorgon, Jacques, *Critique de l'interculturel: L'horizon de la sociologie*, Editura Economica Anthropos, Franța, 2005;
8. Denis Lussier, Ph.D., co-ordonator, *Guidelines for Assessing intercultural communication competence (ICC)*, Council of Europe/European Centre for Modern Languages, McGill University, Montreal, Canada, 2007.
9. Fisher, Douglas; Frey, Nancy; Hattie, John, *Visible Learning for Literacy, Grades K-12: Implementing the Practices That Work Best to Accelerate Student Learning (Corwin Literacy)*, Sage Publications Ltd., Londra, 2016;
10. Giasson, Jocelyne, *La lecture de la théorie à la pratique*, De Boeck, 2003;
11. Gomes, Rui (coord.); Brander, Pat; Cardenas, Carmen; Abad, Juan de Vicente; Taylor, Mark, *Education pack – Ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults*, Directorate of Youth and Sports, Council of Europe, Ungaria, 2016;
12. Hadaway, Nancy L.; McKenna, Marian J., *Breaking Boundaries With Global Literature: Celebrating Diversity in K-12 Classrooms*, SUA, 2007;
13. Hill, Robert, *The Black Cat Graded Readers Handbook*, Editura Black cat – Cideb, Milano, 2017
14. [http://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](http://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
15. Huber, Josef, coord., *Developing intercultural competence through education*, Council of Europe Publishing, Paris, 2014;
16. Huber, Josef, coord., *Intercultural competence for all*, Council of Europe Publishing, Paris, 2012;
17. Iacob, Mihai; Mihăilescu, Angelica, coord., *Arta în școală. Concepte și practici*, Editura Universitară, București, 2016;
18. Irwin, Judith W., *Teaching Reading Comprehension Processes*, Allyn & Bacon, Incorporated, 2007;
19. Lazar, I., Huber-Kriegler, M., Lussier, D., Matei, M.S., & Peck, C. (Eds.), *Training and Assessing Intercultural Communicative Competence: A Guide for Language Teachers and Teachers Educators*;
20. Mallory, William E.; Simpson-Housley, Paul, *Geography and Literature: A Meeting of the Disciplines*, Syracuse University Press, Syracuse, 1987;
21. Michael M. Grant, *Getting a grip on project-based learning: theory, cases and recommendations*, <https://www.researchgate.net/publication/228908690>
22. Moretti, Franco, *Distant Reading*, Editura Verso, Londra, 2013;
23. Noble, Allen G.; Dhussa, Ramesh, „Image and Substance: A Review of Literary Geography” în *Journal of Cultural Geography*, nr. 10/1990;
24. Noveanu, Gabriela Nausica (coord. met.); Mancaș, Aniela; Stoicescu, Daniela; Sarivan, Ligia, *Provocarea lecturii – Ghid metodologic pentru dezvoltarea competenței de receptare a mesajului*, Editura didactică și pedagogică, București, 2013;
25. Vianu, Tudor, *Dubla intenție a limbajului și problema stilului în Studii de stilistică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968;
26. Lai, E. *Metacognition: A Literature Review Research Report*, Pearson, (2011), https://images.pearsonassessments.com/images/tmrs/Metacognition_Literature_Review_Final.pdf.

Grupul de lucru

Nume și prenume	Instituția de apartenență
Roxana Ștefania CIOBANU	Colegiul Național <i>Spiru Haret</i> , București
Simona DOBRESCU	Asociația <i>Școli pentru un viitor verde</i>
Laura GIGĂ	Asociația <i>Școli pentru un viitor verde</i>
Bogdan RAȚIU	Liceul Teoretic <i>Bolyai Farkas</i> , Târgu Mureș
Elene Camelia SĂPOIU	Colegiul Național <i>Spiru Haret</i> , București
Anca VLAICU	Liceul Teoretic <i>Ion Mihalache</i> , Topoloveni, Argeș